

(המשך מעמוד 22)

כדי להכין הפירות, בא הסמל בצעדים חשובים והחורים, והכל השתדלו לחייקו. אותי תפס מנמנם מתחת מיטה שנה, כי שם נסתרתי מהזבובים. "אה", אמר, "מידו! אתה האיש ואתה, ואתה, ואתה ואתה, וגם אתה. כולכם הנה בעוד חמש דקות מיסדרו."

ניצבנו למיסדר, נבחנו מהבושנו וצווינו לעלות על המשאות.

"מה העניין?" שאלתי את הסמל. "לחיה", אמר.

"למלאכה כזאת", אמרתי, "אין אנו צריכים את זה". הרובה הגעילוני. הוא התעקש לצבור חול במקומות הקשים ביותר לניקוי. "אנו צריכים אתים".

"חברה קדישא היא הוואגת לאותו חלק בטכס", אמר הסמל. "אתם צריכים רק לירות שלושה משחים. ואר תתרשלו בניקוי הריבים אחרי כן. אין אני רוצה לראות פיה מחר בבוקר".

הבננו את העירה, והמשאות חנתה מאחורי בית-החולים הדסה. צווינו לקפוץ ולצאת, ועמדנו על המדרגה, מחכים. ידעתי את המקום. היינו ממול לשער אשר בו מוצאים המתים.

תנועה רבה היתה שם. כשנבנה בית החולים היה מקומו בקצה פרבר. עתה היה במרכזו של רובע עסקים, אם כי השער היה ברחוב צדדי. כמעט בכל יום יכולתם לראות שם אנשים עומדים, מחכים ללויה. בצדו האחר של הרחוב היו חנות ספרים ומסעדה, ואנשים נכדו שם ברחבם, פעמים מציצים בהסתר אל האבלים, ופעמים סימרות שערותיהם לקול יללה.

מזרז היה המראה בעיני. הרי אני במדים, ואין אני יכול לנוע בלי פקודה, והרי אנשים מהלכים וניסעים כטוב בעיניהם. מחר בלבוש אזרחי נקרה לעבור שם וקרא: "מה אתה עושה פה?". נוספתיה לחברה קדישא, השבתי לו בטכס. "תוכל לקבל אצלי פרוטקציה".

"חלה", אמר לי הסמל ופנה מודעו בצחוק כבוש. לי לא נראתה הבדיחה, אבל לבנו לא היה טוב על האזרחים. עתה נדמה לי כי נעלבתי על שיכולו להסתדר בלעדי.

אותו רגע חשתי בצורך להטיל מים. "סמל", אמרתי, "מותר להסתלק לרגע?" "איחרת", אמר הסמל. "הנה הם באים".

פתאום צעו, האל יודע מאין, איש קטן וקפוי בלבוש אפור, מבוש מגבעת לבד אפורה ונעול נעלים מאובקות, ובפניו האפורים ספיה זקן לבן ועינים אדומות, ואשה קטנה כפופה עד לחצי גודלה, עד כי הגיעה שמלחה לנעליה, והאשה על פניה מוכסה כמעט כליה במטפחת שחורה. הם נשענו, כמעט תלויים, על צעדים מהם. נדמה לי כי האיש ממלמל משהו, אבל לא יכולתי לשמוע מה הוא אומר. האשה נאנקה או שיעלה או גיהקה.

רשור חלף באחרי, ומהטער נישאה אלונקה בידי שני מזנקים. זנקים היו ארובים משל, הקדמי חוסהבהב והאחורי שחור. עתה תפסתי מדוע צחק הסמל.

לאונקה היתה שקועה ברכיבה, ושם גם הכתמה בחום, וטיפות טפטפו משם. הגרועים מכל היו הזבובים, שקישטו את המוטות בחנילי, כמו הילה. נדמה לי כי שומע אני את זמזום ופחדתי פן יקעצני אחד מהם, בזרועי החשופה או בגלגלי או גם בפני, ויורע דמי ואמית כמו יוסל זינגר.

עודני רוקע ברגלי בעצבנות והנה היכני הריח. ראשי גאה וסוחרר. עצרתי את נשימתי פן אמיט כלימה עד רעי ועל עצמי, וניסיתי להשתעשע במחשבה כי אנשי החברה קדישא חלקם רב מחלקי, אבל בכך לא נושעתי.

כשהוא מת, נודף אדם צננה גרועה מצננה מפעל חיימי. הוא מסריח כמיתו פגור חטר שהקיא הרם ליד גבי רובין. הגנבתי מבטים אל עיניה, וזה גרא בויאים ממני. עד שפתו העליונה של פיני חנה זבוב, וזה כנראה לא חש בו.

במחשבותי רבנתי את אנשי החברה קדישא. הסלו את הענין, יפה שמכם. מהרו ביום גבר הקבס. מה העיכוב? האין אתם יכולים לנוע במהירות?

זעמתי שנאתי את הסמל על שגררני לשם. שנאתי את הפגר על צנתתו. מדוע וזה שיחזיקו במקרה? האם יכלו להפטר ממנו בלי כל הטכס? שנאתי את הריו על המאס כיום שיהיה. שנאתי את החברה קדישא על ההצגה ועל זקניהם המרגלים. שנאתי את הקהל הצופה והתנהגה בגלוי מן הגירוי. רגדתי בחמה חסרת אונים.

מתחת רייעה שחורה הרמי תליה לבנה, מוכתמת ורוד בתחתיתה, ושמוה בארגו ארוך, שחור, חסר מכסה, ולו ארבע ידיות, ואת הארגו נטלו ונשארו בוהרות לזרן קרון שחור, ושנים מהם נכנסו לקרון וישבו כשפניהם אל האגף התייח. סגרה עליהם. ערעתי כי כשגיע הבית הקברות כבר יהיו שם שרש גופות.

העומדים נעו ונכנסו למסגרות ולאטובוס, ואנחנו צוינו לטפס ונחזיר אל המשאות הפתוחה. השירה החלה נעה לאטה.

כמהרה יצאנו מהרוביב הצרים אל עורק תנועה, והוסב לי. הזעה שעל פני היתה קרה. שוב רציית להשתין, ומאחר שהרינו המאסף השבתי אירי איכל לעשות זאת מתוך המשאות בניסעיה, בהפסתי את גבי לרוח. אבר היתה תנועה בכביש. והנה פיניו דורך צלדית ועברנו את גשר מוצררה, ואז היינו בין שתי חומות בטון אפורות של בני הקברות התאומים.

צרה מאוד הדרך שם, והיה על השירה לתנות בטור, אחרי כמה המרוגים, כדי להניח מקום למעבר. בעודנו קופצים המשאות, שמפעה יבבת אוקעה, עולה מכל הפרברים סביב. לא יכלנו לעשות דבר, הן עמדנו והכנינו פרות העלו גרה בשדה סוף. מתוך היה האור וטוב לעינים. טוב היה להיות באין צורך לעשות כבוד.



אין אני מחובבי המיתה. לוחית אינן מהנות אותי, עד כי גם את אויבי מסרב אני לוחת לקבריהם. אבל מחשב אני בתי קברות. משער אני כי את עצמי האדם אפשר למרוט רק עד גבול מסויים ואז חומקים הם: אז נטרפת הדעה או שנצמד האדם.

כשהייתי בן תשע נקחה כמתנו ללוחית אמו של איתן. היא שכבה חילה זמן רב בביתם הקטן המדור מהספר. מעדיה לא ראייתה, אבל את קולה הגט והעמוק שמעתי בקראה, "איתן" מתוך הבית. עתה קינח אבי איתן, השומר הקטן, את עיניו בקסטי שלו, מיבב כראוי, ואיתן ניסה להגביל לאחיו הקטן את עיניו, אבל הוא אטם חש עצמי השוב מכיו שישמע היראות. היה נקחה לתן האפי שמתחת לבית הכנסת, ואחדים מהעוזים שבילדים הציצו מבעד לטורג שבאשבו ואמרו כי רוחצים אותה.

היא הוצאה כחבילה לבנה, הארוכה על אלונקה, וארבעה אנשים נשאו על כתפיהם כל הדרך עד לבית הקברות שעל הגבעה, אשר בו היתה מוקפת שיקמה עתיקה וחלילה באקליפטוס ענקים ובמצבות מאפירות, וזאת גבעה שלוחה אצל מבנה השקנים אל תלבוני הארז מעל סרפנה, כשעוד היו אוירונים אחד מפלאי התבל. הלכנו אחרי הארבעה, והלוחן מיהר היה זה בין גדרות האקאציה והצפף, וכשהגענו לבית הקברות נשמנו בכבדות מסביב הקבר הפעור.

האדינקה הונחה על הארץ והאנשים מחו את הזעה מעל פניהם ונטלו את אם איתן ומסרוה לשנים שהיו בתוך הקבר העמק והצר, ואהה הניחה שם במעמקים כשפניה למעלה. כולה עטיפה היתה בלבן, רק כנורה ושפתייה הוקות והסגולות וקצה הוטמה לא נחבשי, וידיה היו קשורות לחזה. איתם גברים אמיצי לב כיסוה בקרשים ומילאו את הקבר עפר. פי נפער ונשימתי נאנקה: חשבת כי תיהנק שם.

כשניסנו טפחו על הגל כמה טפוחה באיחיהם, ואיתן אמר קדיש, מנקה את גרונו כמעט לפני כל מלה, וחזרו בקולו הצרוד על המלים אחרי אביו כבו הפה. מושיה"א ארן וימר בקולו החמץ, "אל מהא רחמים". המבגרים תלשו עשב ורקוהו מאורי שכמיהם. עשינו כמתם, אם כי לא ידענו מדוע ועשה הדבר, ונמלטנו הביתה. אותו לילה בשכבתי במיטה חשבת כי הנה אני הולך למות וההיחנק בקבר צר ועמק כשידי קשורות, וזה גברה איפתי עד כי נדמתי. חושים רגים אחרי כן עוד פחדתי פן בשנתי, בעודי מכוסה בלבן, אילקח לבית הקברת ואיקבר, וודאי עברה שנה בטרם שובעתי כי מוהי יבואני רק בעתיד הרחוק, כשאלו כבר ארצה בו. אבל כל כוח לא יכל לקרבוני אל אותו אשנב מסורג שמתחת לבית הכנסת.



הסמל אמו משהו בקול חד, וראיתי כי האחרים כבר ניצבים בשתי שורות. פ הרתי להצטרף אליהם, והיצענתי לתוך בית הקברות בשביי צר, שדחס את שתי שורותינו יחד, וגענו לעברה, והורקנו דרום.

אחד מזוקן היה בקבר, משפר את צורתו הגיאומטרית ומשליך מתוכו עפר באת. נמסרו לו לוחית צרים. בעמדו זקוף נראה רק ראשו. שוב עלה הסרחון הנורא, אבל עתה גברו עליו היללות. ידא היו צמודות למלים, אבל באהה לא יכרתי להבחין. ספי הזקנה יצאי. היא היתה פותחת בפיואנו, בהמיה, וישפסת לפירוטה, לצריחה נוראה, וכל זה עם למלום. כשהובילות לקבר, שתיפרד מננה, התמוטטה וכרעה על ברכיה, אבל קולה לא איבד כלום מעצמתו.

הוי, הכי! הסי! די לי. לגברת הזקנה והצמוקה ודאי יש יואות ברזל. יודע אני, יודע, איום הוכיח, אבל למה הראחתי? מה השתקקתי כי יגמר הענין ואיכס ההשתין ולעשן ותגוה רוחי. אבל עומד הייתי דרום.

החבילה כוסתה עפר בעבודה יעילה, בתנועות ריתמיות מהירות, והנה עיה גל עפר, ובקצהו המערבי נתקע שלט עץ, והוצבנו בשתי שורות פונות זו מזו זו מני עברי הגל והסמל פוקד עלינו כהוש. כמובן נעצר הבריה ברובתו של אדווה. חזינו לו, ואז ירינו את שלושת המטפים כמעט כאיש אחד, ובכך היה זה כמעט כראוי, והוכפנו והוצענו משם בטור, והוצמדנו נוחים. לא יכלנו לעשן, כי טרם נצא מבית הקברות, ולא השנו כל נטיה לדבר, גם לא להגלג על אדווה בגלל הבריה שלו. חזן סלטל כמתהדר בקילו, "אל מהא רחמים", והנה הגברת הזקנה קרבה אלנו במהירות, כמעט במרוצה, כתרנגולת, אבל עודה שחה, כמעט כפולה. המטפחת השחורה החלוקה לכתפיה, ושערה הלבן והארזן נפרע, וקרע ישר היה על חזה שמתה. חששתי פן העשה לנו צרות, כי שתי נשים ודפו אחריה. אבל היא מיהרה מהן, ונעצרה כמעט נוגעת בנו, ונאנחה, והניחה את ראשה, ואמרה בקול רם לרדיו: "גוט זול איתן שיצן, מאינה קינדר", כלומר, "לוא עליכם ישמור האל, בני".

Copyright by Medad Schiff, 1961

(המשך מעמוד 25)

"מזכרת מירושלים". את הקיבוניק לקחו לתחת האיתור בוסים ואת הדורים לעבודה. בגלל טעות נעצרת גל זאביק בין הדורים והוא יצא לחלק מכתבים.

בצאתי היום ערכו הדורים אספת מחאה, שפטרחה היתה למחות על השכר הירוד. כיוון שזאביק דבר עברית, חברו בו כחבר ועד החרום. למחרת קרא לו הקצין דרייפוס והתל לת לו הוראות איך להתנהג בועד. זאביק טירב בנימוס לציית לו. הקצין דרייפוס התרתת. "אפטר אותך?" צעק, "אתה לא יכול לפטר אותי", ענה זאביק, "מפני שאני לא עובד פה." כששמע זאת הקצין דרייפוס, הוציא פיסט ניר וכתב עליה, שבואת הוא ממנה את זאביק ליועצת המיוחדת לענינים ששותקף המוני הוא טררו אקטיבי לחצי שנה. "קח זה את למנהל מחלקת כוח-אדם" אמר. כך נתקבל זאביק לעבודה בדואר.

עיקר עבודתו היתה להאסיל את הכלב של הקצין דרייפוס, אך לא היה לו מספיק פיוק מהעבודה, בגלל אותו כלב שהיה נישך איתו כל אימת שהיה מתרחב אליו, אך כשקיבל את משכורתו הראשונה, חש עצמו מסורר בחיים וזה היה עדיף על כל סיפוק, לדעתו.

עם משכורתו יצא העירה. קנה סוכריות המוצאת, הפלים, בקבוקי גונו ועוד כל מיני דברים טובים והלך לעשות חיים. הלך לראות את רבקה, אחיבתו מהימים ההם, אליה התגעגע במשך כל השנים.

הגברת הורוביץ, רבקה, לשעבר, התגוררה באחד השיכונים החדשים, בדירה של שנים וחצי חדר לוקסוס. את הדלת פתח בנו, ילד יגיני בן תשע. זאביק עמד שם המום מרוב אושר. "אמא!" צעק בנו, "באי מהדואר?" נכנסה גברת הורוביץ, לשעבר רבקה, וניגשה אל זאביק, הביטה בו ושאלה: "איפה אני צריכה לחתום?" "זה אני, ואובך." לחש לה זאביק, "זה אני, זאביק."

"איזה מהם?" שאלה גברת הורוביץ. "איך זוכרת? מלחמת השחרור, בחורשה..." "אתה כן, כלת לי, שלא הכרתי אותך מיד, אבל העולם מלא זאביקים..."

הנסיכה את זאביק לחאנון, השיבה אותו על ספה כחולה וחייכה. "מה שלומך?" שאלה אותה, "אוי העניינים!" "אתה מבוסס מהחיים?" זאביק רצה לענות לה בפרוטו, רוס, כשנכנסו בני ואמר: "אמא, תני לי שנים וחצי לירות!" "אל תהיה לא מנימס בנו..." גידי שלום לדוד, "שלום. אמא, אני צריך את הכסף!" "נכון, שהוא דומה לי כשהייתי צעירה?" פנתה גבי הורוביץ אל זאביק, "אמא!" מה פתאום שתיים וחצי לירות?" "לכובכה יש יום הולדת", "לירה לא מספיקה?" "לא", "אין לי יומה". "טיב, אבר בנו והלך."

רק יצא בנו וזאביק קפץ ממקומו והפש את ידה של גבי הורוביץ. הביט בעיניה ואמר לה בקול מלמל: "רבקה! — את לא נוצרת להיות כזאת! כולך של שנים וחצי דור. כאן כל השירה של נשמך נחנקת וכל..."

"בדיוק מה שאני אובדת תמיד", הפסיקה אותו גבי הורוביץ, "הדירה קטנה כתי". זאביק חזר לשבת במקומו. קבל תה ועוגה ושמע דווח מפי הגבי הורוביץ על חברים שמתפסם וכל איתה עת נתיסר ביסורים. המלים הופתו איתם אכף בקפדנות מתוך ספרים וסרטים, כמו שאחרים אוספים מאפרות של בתי מלון, לא רצו לעבור את מפתן פיו. הוא התאמץ מאוד, אך המלים שקעו מאחורי הרי הבושה. ביד אחת החזיק ספל תה מתוק, ביד שניה צלחה ועליה עוגה חומה וכל כילו מתאמץ להנאי את הבכי הפורץ מלבו. הגבי הורוביץ הראתה לו את התמונה שבעלה קנה ליום הולדתה, אחר כך קמה ולחמה את זאביק לדלת.

הם עמדו בחזר מורגתה אבל חושים כמו רחם. "זה היה נחמד מאוד מצידך שספגת אלינו", אמרה רבקה ל הורוביץ. זאביק הביט בה ולפח חש שוב את המגע של

השפתיים. קרות אך חמות, גמישות אך קשיה, בתוליות וילאית געגועים, מגע שפתיים שהיו לידו כמו מפתח שמסובבים בלדת עץ כבדה. משך אותה אליו וחפש את פיה. "מה אתה עושה?" שאלה הגבי הורוביץ. "זאביק השתגעתי! ? זאביק! יראי איתנו השכנים! זאביק! תפסיק את זה מיד! זאביק! לא! זאביק! לא! זאביק! לא פה..." רבקה, הורוביץ הובילה אתה את זאביק חזרה לספה הכותנה, נטככה עליה, הושיטה ידיים והפשה את זאביק בעורפו. "תהיה עדין", לחשה.

כשבנו נכנס לדור, זאביק עדיין שכב על הספה ורבקה עמדה ליד הראי וכפופה את בגדיה. "אמא", אמר, "תני לי עוד לירה". זאביק הרים את מכנסיו במרוצה, חטט בהם והושיט לבנו לירה. "מה אמרתי?" שאלה רבקה. "תודה", אמר בנו ורצה בריצה. רבקה הסתכלה בזאביק המתבלה. "אתה רוצה עוד כוס תה?" שאלה. "לא תודה", אמר זאביק, "אין לי חשק".

יצאו שוב לדור המדרגות. "יפה מצדך שבאת", אמרה לו. "אם תודמן לסביבה, קפון הנה שוב. אני תמיד כל בשעות האלה". "אשתדל", אמר זאביק והלך. הלך ישר לדואר והגיש את התפטרותו. למחרת התייצב הרופא הראשי של המוסד לחולי רוח. "חזרתי", אמר. "יודו היקר", השיב לו הרופא, "אתה יודע טוב מאוד שזה לא כל כך קל לחזור. יש הרבה קופצים על המקומות. את מקומן לא משלל תפסו למחרת. אני מבין שאתה רוצה לחזור. יפה מאוד. נכניס אותך לרשימה ולכתיבן שיש לך זכויות מסיימות, נכניס אותך בין הראשונים. אני מצטער, אבל זה המצב..."

זאביק היה מדיאב מאוי. קנה כרטיס באיטובוס ונסע ישר לחיפה. שם מצא עבודה כחומרן וקנה דירה ועשה ילדים ובכלל היו לו אותם הקשיים שיש לכולנו כאשר אנחנו מנסים להתישב בחיפה.